

BYGGÐASTOFNUN

Ákvörðun Á-5/2022

Breyting á fyrirkomulagi póstafrgreiðslu Íslandspósts ohf. á Hellu

1. MÁLSMEÐFERÐ

(1) Með tölvuskeyti, dagsettu 31. janúar 2022, tilkynnti Íslandspóstur ohf. (hér eftir ÍSP) um fyrirhugaðar breytingar á fyrirkomulagi póstafrgreiðslu fyrirtækisins á Hellu (Rangárþingi ytra), en póstafrgreiðsla hafði verið rekið þar að Þrúðvangi 10.

(2) Í tilkynningu ÍSP kom eftirfarandi fram að þjónustan á Hellu hafi verið eftirfarandi fram að breytingunum:

- *Póstafrgreiðsla*
- *Póstboxaþjónusta*
- *Póstbílaþjónusta*
- *Bréfberaþjónusta*
- *Landpóstaþjónusta*

(3) Til samanburðar verði þjónustan eftir að Pósturinn lokar póstafrgreiðslu sinni þann 1. maí 2022:

- *Þéttbýli – pakkasendingar alla virka daga en bréfasendingar tvisvar í viku*
- *Dreifbýli – pakka og bréfasendingar tvisvar í viku á öllu svæðinu*
- *Sjálfvirkir afrgreiðslukassar*
- *Póstbílaþjónusta*

(4) Telur fyrirtækið íbúa á Hellu þannig áfram njóta þeirrar alþjónustu sem Íslandspósti ber að veita, eins og segir í tilkynningunni.

(5) Ákvæði 5. gr. reglna nr. 504/2003 setja ákveðinn ramma varðandi þau atriði sem Byggðastofnun ber að líta til ef tilkynning berst frá alþjónustuveitanda um að leggja eigi niður afgreiðslustað eða breyta fyrirkomulagi afgreiðslustaðar. Í 4. mgr. er að finna heimildarákvæði fyrir Byggðastofnun til að leita umsagnar sveitastjórna varðandi þau atriði sem talin eru upp í 2. mgr. 5. gr.

(6) Með vísan til 4. mgr. 5. gr. reglnanna, óskaði Byggðastofnun eftir að sveitarfélagið Rangárþing ytra skilaði inn um umsögn um erindi ÍSP sem taki a.m.k. til þeirra atriða sem sett eru fram í 2. mgr. 5. gr. reglnanna.

(7) Umsögn frá bæjarstjóra Rangárþings ytra barst Byggðastofnun þann 7. mars 2022. Þar kemur fram að fyrirhuguð lokun á afgreiðslu ÍSP vekur upp mikla óánægju og að þessari ákvörðun ÍSP sé mótmælt kröftuglega. Sveitarstjórnin telur auki tapist störf í litlu byggðarlagi og hvetur ÍSP til að hætta við þessa fyrirhuguðu lokun og kveðst vera tilbúin til að leita lausna með ÍSP varðandi húsnæði undir póstafrgreiðslu.

(8) Í kjölfarið voru athugasemdir sveitarfélagsins sendar til ÍSP til umsagnar þann 10. mars 2022. Svar fyrirtækisins barst með tölvupósti þann 14. mars 2022.

(9) Svör ÍSP voru á þá leið að ekki sé verið að taka störf úr sveitarfélaginu og áfram verði einn bréfberi á vegum þess í sveitarfélaginu. Að auki áréttar ÍSP að fyrirtækið sé að uppfylla alþjónustuskyldur sínar og gera gott betur þar sem aðgangur að alþjónustu verður tryggður með póstafrgreiðslu í bíl og í póstbox í stað afgreiðslu í pósthúsi.

(10) Íslandspóstur hafnar því alfarið að fyrirtækið hafi fjarlægt afgreiðslustað póstpjónustu úr sveitarfélaginu eins og fram kom í umsögn sveitarfélagsins. Verið sé að breyta fyrirkomulagi afgreiðslu vegna þess að ekki var lengur um aðstöðu að ræða hjá samstarfsaðila en íbúar sveitarfélagsins muni njóta betri póstpjónustu eftir breytingarnar.

2. NIÐURSTAÐA BYGGÐASTOFNUNAR.

(11) Í 1. gr. laga nr. 98/2019 um póstpjónustu kemur fram að markmið laganna sé að stuðla að hagkvæmri, virkri og áreiðanlegri póstpjónustum um land allt til að tryggja notendum aðgang að alþjónustu eins og hún er skilgreind á hverjum tíma.

(12) Í 1. tl. 1. mgr. 4. gr. sömu laga er skilgreint að *afgreiðslustaður* sé aðstaða, t.d. húsnæði, bifreið, eða sjálfvirkur afgreiðslukassi þar sem einstaklingar og lögaðilar geta fengið póstpjónustu.

(13) Ákvæði 5. gr. reglna nr. 504/2003 setja ákveðinn ramma varðandi þau atriði sem Byggðastofnun ber að líta til ef tilkynning berst frá alþjónustuveitanda um breytingu á fyrirkomulagi afgreiðslu en þau eru (athugasemdir Byggðastofnunar vegna Hellu skáletraðar við hvern lið):

I. Fjöldi íbúa á því svæði sem afgreiðslustaðnum er ætlað að þjóna.

Á svæðinu búa 2100 íbúar

II. Stærð þess svæðis sem afgreiðslustaðurinn þjónar.

Sveitarfélagið Rangárþing ytra er um 3.188 km².

III. Möguleika íbúa á að sækja þjónustu annað.

Póstafgreiðsla er á Selfossi sem er um 72 km frá Hvolsvelli.

IV. Samgöngur á svæðinu.

Eru um þjóðveg 1 þar sem Helluþorp liggur og síðan eru tengi- og stofnvegir um dreifbýlið sem um 80 km eru óklæddir.

V. Fjöldi afgreiðslna á afgreiðslustaðnum á ári.

Samkvæmt upplýsingum frá rekstrarsviði ÍSP var fjöldi skráðra sendinga á svæðið á dag árið 2021 um (...) að meðaltali og þær skiptust svona:

22% með bíl að meðaltali á dag yfir árið.

30% með landpósti að meðaltali á dag yfir árið.

14% í gegnum póstbox að meðaltali á dag yfir árið.

64% í gegnum pósthús að meðaltali á dag yfir árið.

VI. Annað sem getur haft áhrif á möguleika íbúa á að sækja pósthjónustu sem fellur undir alþjónustu.

(14) Eitt af meginatriðum frumvarps til laga um pósthjónustu, sem varð að lögum nr. 98/2019, var að með því hafi verið opnað eins mikið og talið er ásættanlegt á sveigjanleika markaðsaðila til að breyta

þjónustufyrirkomulagi til kostnaðarlækkunar og eða tekjuauka, beint eða á grundvelli reglugerðarheimilda.

„Þessi viðleitni er rauður þráður í frumvarpinu, þ.e. að koma ekki í veg fyrir nauðsynlegan sveigjanleika fyrir stjórnvöld og markaðsaðila til að bregðast við markaðspróun og öðrum áskorunum sem ógnað geta lágmarkspóstþjónustu á hverjum tíma.“¹

(15) Í 7. gr. reglugerðar um alþjónustu nr. 400/2020 er fjallað um umfang alþjónustu og þar segir:

Eftirfarandi þjónusta fellur undir alþjónustu:

- *Aðgangur að afgreiðslustað, þ.e. aðstöðu í húsnæði, bifreið, sjálfvirkum afgreiðslukössum eða póstkössum.*
- *Almennur útburður, innan alþjónustu, skal vera að lágmarki tvisvar í viku nema kringum-stæður eða landfræðilegar aðstæður hindri slíkt.*

Póstþjónusta, en til hennar teljast:

- *Rekjanlegar sendingar og tryggðar sendingar.*
- *Bréf allt að 2 kg.*
- *Pakkar upp að 10 kg innanlands.*
- *Pakkar upp að 20 kg milli landa.*
- *Sendingar fyrir blinda og sjónskerta allt að 2 kg.*

(16) Í 1. tl. 1. mgr. 4. gr. laga um pósthjónustu er tilgreint að *afgreiðslustaður* sé aðstaða, t.d. húsnæði, bifreið, eða sjálfvirkur afgreiðslukassi þar sem einstaklingar og lögaðilar geta fengið pósthjónustu eins og áður segir.

(17) Ein meginskylda ÍSP sem alþjónustuveitanda er að afhenda bréf og böggla til skráðs viðtakanda sem og að móttaka bréf og böggla til pósthjónustar frá viðskiptavinum sínum.

(18) Engin breyting er boðuð af hálfu ÍSP varðandi útburð póstsendinga á svæðinu. Bréfaþóstur verður áfram borinn út af starfsmönnum ÍSP frá Selfossi annan hvern dag. Breytingin felst eingöngu í þeim þætti starfseminnar er varðar móttöku sendinga á sérstökum afgreiðslustað (pósthúsi).

(19) Þær breytingar á fyrirkomulagi póstafréttis sem ÍSP hefur tilkynnt um að verði með lokun pósthúss fyrirtækisins á Hellu þýða því ekki að fyrirtækið geti ekki lengur staðið við alþjónustuskyldur sínar, heldur sinni þeim á annan hátt.

(20) Tekið verður á móti póstsendingum frá íbúum og fyrirtækjum á Hellu með pósthjónustu á svipaðan hátt og hefur verið gert hjá íbúum utan þéttbýlis um áraðir og í minni þéttbýliskjörnum víðs vegar um landið.

¹ Kaffi 6: Mat á áhrifum <https://www.althingi.is/altext/149/s/0293.html>

Ekki verður betur séð en að eina óhagræðið sem í þessu felist sé að ekki verði lengur afgreiðslustaður í þéttbýlinu með fyrirfram skilgreindum opnunartíma.

(21) Á móti kemur að íbúar geta hringt í pósthúsið og þanna þjónustu innan ákveðins tímaramma eins og segir í skýringum ÍSP með breytingunum. Póstbox verður á Hellu og í það verður einnig hægt að koma bréfum og böggjum til skila sem bera með sér að burðargjöld hafi verið greidd. Aðgangur að pósthúsi er hluti af skilgreiningu á hugtakinu *afgreiðslustaður* samkvæmt lögum um pósthjónustu.

(22) Samkvæmt upplýsingum frá ÍSP hyggjast þeir semja við aðila á Hellu um sölu frímerkja og að þar verði einnig pósthúsið staðsett.

(23) Úrskurðarnefnd fjarskipta- og póstmála hefur í tveimur úrskurðum fjallað um sambærilegar breytingar á þjónustustigi, sbr. úrskurði nefndarinnar nr. 3/2007² og 7/2008. Í úrskurði nefndarinnar nr. 7/2008,³ þar sem fjallað var um hliðstæðar breytingar og hér er lagt til að verði á þjónustu Íslandspóst á Hellu komst nefndin svo að orði:

„Með þeim breytingum sem Íslandspóstur boðaði við pósthjónustu á Laugum verður ekki séð að Íslandspóstur hf. standi ekki við þessar skyldur sínar. Landspósturinn mun taka á móti póstsendingum á ferðum sínum og er því þessi þjónusta síst óaðgengilegri flestum neytendum en áður. Þjónustustig gagnvart íbúum Lauga er það sama og það sem flestir íbúar utan þéttbýliskjarnans njóta.“

(24) Að mati Byggðastofnunar eru þær breytingar sem boðaðar eru á fyrirkomulagi alþjónustu ÍSP á Hellu þess eðlis að ekki virðist þörf á að reka þar pósthús. Tölur um fjölda afgreiðslna á staðnum benda einnig til þess að notkun pósthússins hafi ekki verið í þeim mæli að það geti réttlætt nauðsyn þess að það sé opið í óbreyttri mynd. Jafnframt er það mat stofnunarinnar að sú þjónusta sem ÍSP hyggst bjóða íbúum á Hellu fullnægi gæðakröfum laga um pósthjónustu nr. 98/2019, sem og þeim skyldum sem hvíla á fyrirtækinu sem alþjónustuveitanda.

Að öllu framangreindu virtu þá er það niðurstaða Byggðastofnunar að ÍSP sé heimilt að breyta fyrirkomulagi pósthjónustu á Hellu á þann veg sem greinir í erindi fyrirtækisins, að pósthúsi fyrirtækisins þar verði lokað en afgreiðslustaður verði framvegis í bifreið og/eða í sjálfvirkum afgreiðslukassa. Byggðastofnun beinir því til ÍSP að kynna fyrirhugaðar breytingar mjög vel fyrir íbúum svæðisins og ganga úr skugga um það að þeir séu vel upplýstir um þjónustuleiðir fyrirtækisins.

² Úrskurður nr. 3/2007, https://www.byggdastofnun.is/static/files/Postmal/Urskurdir/2007/urskurdur_nr_3_2007.pdf

³ Úrskurður nr. 7/2008, https://www.byggdastofnun.is/static/files/Postmal/Urskurdir/2008/urskurdur_nr_7_2008.pdf

ÁKVÖRÐUNARORÐ

1. Byggðastofnun samþykkir beiðni Íslandspósts ohf. dagsetta 31. janúar 2022, og heimilar fyrirtækinu að loka póstafréttislausu fyrirtækisins í pósthúsi á Hellu og staðfestir jafnframt að alþjónustuskyldur fyrirtækisins eru uppfylltar.
2. Ákvörðun þessi er kæránleg til úrskurðarnefndar fjarskipta- og póstmála, sbr. 42. gr. laga nr. 98/2019. Kæran skal berast úrskurðarnefnd innan fjögurra vikna frá því viðkomandi varð kunnugt um ákvörðun Byggðastofnunar. Um meðferð kæru vegna ákvarðana Byggðastofnunar skulu gilda sömu málsmeðferðarreglur og kveðið er á um í 20. gr. laga nr. 75/2021 um Fjarskiptastofu auk ákvæða reglugerðar nr. 36/2009 um úrskurðarnefnd fjarskipta- og póstmála. Samkvæmt 4. mgr. 20. gr. laga nr. 75/2021 getur aðili einnig borið ákvörðun Byggðastofnunar beint undir dómstóla án þess að mál sé fyrst borið undir úrskurðarnefnd. Slíkt mál skal höfðað innan þriggja mánaða frá því að viðkomandi fékk vitneskju um ákvörðun stofnunarinnar. Málshöfðun frestar ekki réttaráhrifum ákvarðana stofnunarinnar. Málskot beint til dómstóla hindrar að úrskurðarnefnd sé heimilt að taka kæru til málsmeðferðar.

Sauðarkrókur 5. apríl 2022

Hjalti Árnason
forstöðumaður lögfræðisviðs

Arnar Már Elíasson
settur forstjóri